

دریافت مقاله: ۱۳۹۹/۰۸/۲۶

فصلنامه مدیریت نظامی

پذیرش مقاله: ۱۴۰۰/۰۱/۳۱

سال بیستم، شماره ۴، زمستان ۱۳۹۹

صص ۸۹-۱۱۶

مقاله پژوهشی

الگوی پیشرفت تحصیلی دانشجویان در دانشگاه‌های سازمانی (مورد مطالعه: یک دانشگاه نظامی)

مصطفی لطفی جلال‌آبادی^{۱*}، حسین نامدار^۲، داود فریدپور^۳

چکیده

دانشگاه‌های سازمانی امکانات آموزشی درون سازمانی هستند که از طریق ایجاد یکپارچگی راهبردی بین یادگیری و کار سازمانی، بر افزایش مهارت‌ها و دانش کارکنان تأکید دارند بر این اساس بهسازی شرایط ارتقای پیشرفت تحصیلی دانشجویان جزو مسئولیت‌های اساسی مسئولان سازمان به شمار می‌رود. در این راستا پژوهش حاضر به شناسایی عوامل مؤثر بر پیشرفت تحصیلی دانشجویان دانشگاه‌های آجا در قالب یک الگو پرداخته است. این تحقیق از نظر هدف، پژوهشی اکتشافی و از نظر نوع استفاده، کاربردی است و در آن روش پژوهش داده بنیاد استفاده شده است. داده‌ها با استفاده از نمونه‌گیری غیر احتمالی با ۲۰ نفر از خبرگان آموزش گردآوری شد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها نیز از نرم‌افزار مکس کیودا استفاده گردید. بر اساس تحلیل داده‌ها، مقوله علی شامل ویژگی‌های روان‌شناختی، رفتاری، مکتبی و آمادگی جسمانی داوطلبان ورود به آجا، مقوله محوری شامل دانش، مهارت، ویژگی‌های جسمانی و پیشرفت تحصیلی، مقوله مداخله‌گر شامل ارتباطات خارجی، محیط اجتماعی، محیط خانوادگی، مقوله زمینه‌ای شامل نظارت، محتوای آموزشی، پشتیبانی از آموزش، اساتید، فناوری، امکانات، راهبردها شامل توسعه تسهیلات پژوهشی، توسعه برنامه‌های آموزشی، توسعه برنامه‌های مشاوره‌ای و توسعه اساتید و سرانجام پیامدها شامل فارغ‌التحصیلان شایسته، توانایی بدنی فارغ‌التحصیلان و افزایش توان رزمی بودند. مدل ارائه شده می‌تواند به پرورش دانشجویان نظامی برای ایفای نقش مؤثرتر در یگان‌های عملیاتی یاری برساند و باعث افزایش قدرت دفاعی کشور شود.

واژه‌های کلیدی: پیشرفت تحصیلی، دانشجویان، دانشگاه سازمانی، ارتش جمهوری اسلامی ایران.

۱. استادیار دانشگاه هوایی شهید ستاری، تهران، ایران، (* نویسنده مسئول)؛

lotfi200988@yahoo.com

۲. استادیار دانشگاه هوایی شهید ستاری، تهران، ایران

۳. پژوهش‌گر مرکز مطالعات راهبردی آجا و دکتری علوم ارتباطات، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران

مقدمه

سازمان‌هایی که مسئولیت پاسداری از مرزهای کشور و حفظ امنیت را بر عهده دارند، برای آموزش اهمیت فوق‌العاده‌ای قائل هستند و در رابطه با امر آموزش از پیشروترین نهادهای جامعه می‌باشند، زیرا طبیعت کار، وسایل و تجهیزات مورد استفاده همیشه این نیاز را طلب می‌نموده و آموزش همواره به صورت امری کاربردی مدنظر بوده است (فرهادی، ۱۳۹۷) بر این اساس دوران تحصیل دانشگاهی و محیط دانشگاه‌های آجا بهترین فرصت برای افزایش آگاهی و تجهیز شدن به مهارت‌های موردنیاز برای موفقیت تحصیلی و حرفه‌ای است و کارکنان می‌توانند با استفاده بهینه از این دوران، با اطمینان بیشتری وارد یگان‌های عملیاتی شوند. بدون شک در دنیای پیشرفته امروزی یکی از علائم موفقیت فرد، پیشرفت تحصیلی است که بدون آن توسعه و ترقی هیچ کشوری امکان‌پذیر نخواهد بود. ترقی هر کشور رابطه‌ی مستقیمی با پیشرفت علم، دانش و تکنولوژی در آن کشور دارد (میر کمالی، ۱۳۹۴). پیشرفت علمی حاصل نمی‌شود مگر اینکه افکار متفکر و خلاق تربیت‌شده باشند. تربیت نیروی انسانی کارآمد از جمله وظایف اصلی دانشگاه‌ها محسوب می‌گردد (نکاوند، ۱۳۹۷). دانشجویان هر دانشگاه سرمایه‌های گران‌قدر هر کشور به شمار می‌روند که توجه به تربیت آن‌ها از نظر علمی، پژوهشی و فرهنگی بسیار حائز اهمیت است و برنامه‌ریزی صحیح در آموزش و پرورش آنان از وظایف اصلی دانشگاه‌ها به حساب می‌آید از طرف دیگر پیشرفت تحصیلی یکی از اساسی‌ترین مسائل موردتوجه هر نظام آموزشی است، به طوری که میزان پیشرفت تحصیلی فراگیران یکی از شاخص‌های اساسی ارزیابی یک نظام آموزشی و میزان موفقیت در فعالیت‌های علمی آن است، پیشرفت تحصیلی میزان توفیق نظام‌های آموزشی را نشان می‌دهد (مقدمی، ۱۳۹۶).

در مقابل، افت تحصیلی یکی از مشکلات هر نظام آموزشی از جمله دانشگاه‌های سازمانی است که نه تنها به عنوان یک مشکل شخصی بلکه به عنوان یک معضل اساسی اجتماعی نیز به شمار می‌رود زیرا علاوه بر اتلاف هزینه‌ها، بر اثر دیرتر راه یافتن فرد به یگان‌های عملیاتی، سرخوردگی و از دست رفتن روحیه، خسارات زیادی به خود دانشجو، خانواده‌ها، جامعه و کشور وارد می‌شود و ممکن است رفتارهای منفی اجتماعی، ترک تحصیل یا ترک خانواده، اعتیاد به مواد مخدر و خودکشی را به دنبال داشته باشد (لواسانی، ۱۳۸۳). مطالعات متعددی که در این زمینه صورت گرفته است عواملی از قبیل ویژگی‌های شخصیتی دانشجویان و شرایط اجتماعی، اقتصادی و

فرهنگی خانواده، مشکلات مالی، زندگی در خوابگاه و دوری از خانواده، ویژگی‌های رشته تحصیلی و تجهیزات آموزشی و شیوه تدریس اساتید را با وضعیت تحصیلی و مشروط شدن مرتبط دانسته‌اند (همان منبع).

یافتن شرایط و روش‌های مؤثر در جهت پیشرفت تحصیلی از جمله موضوعات مورد علاقه پژوهشگران و صاحب‌نظران علوم تربیتی بوده است. بی‌تردید مجموعه‌ای از عوامل فردی و محیطی، یا عوامل شناختی و غیر شناختی بر پیشرفت تحصیلی دانشجویان تأثیر می‌گذارد؛ زیرا متغیر پیشرفت تحصیلی، متغیری چندبعدی است و از عوامل متعددی تأثیر می‌پذیرد (نریمانی، ۱۳۹۶). دانشگاه‌های آجا به‌عنوان دانشگاه‌های تخصصی و بازوی علمی ارتش جمهوری اسلامی ایران، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار هستند. خصوصاً که کیفیت و آثار عملکرد آن به‌سرعت در یگان‌های عملیاتی ارتش متجلی می‌شود. ایفای نقش شایسته و بایسته دانشگاه در تحقق اثربخشی و موفقیت یگان‌های عملیاتی، کمک به امنیت ملی، مستلزم آن است که دانشجویانی شایسته تعلیم دهد (دمیرچی، ۱۳۹۵). در این میان وضعیت خاص زندگی شخصی، اجتماعی و تحصیلی دانشجویان دانشگاه‌های آجا ایجاب می‌کند به مقوله پیشرفت تحصیلی آنان با نگاهی خاص و رویکردی ویژه پرداخته شود. با وجود پژوهش‌های بسیاری که در زمینه الزامات، عوامل مؤثر و روش‌های ارتقای پیشرفت تحصیلی و موفقیت تحصیلی انجام شده است (موسوی، ۲۰۱۸). مطالعات انجام‌شده در خصوص دانشجویان دانشگاه‌های آجا بسیار ناچیزند و نبود الگویی جامع و یکپارچه در این زمینه به‌عنوان راهنمای عمل مسئولان این امر بسیار مشهود است. بر این اساس پژوهش حاضر بر آن است تا عوامل مؤثر بر ارتقای پیشرفت تحصیلی دانشجویان دانشگاه‌های آجا شناسایی و در قالب الگویی جامع ارائه کند و پیشنهادهایی کاربردی برای ارتقای پیشرفت تحصیلی این دانشجویان در خصوص هر یک از ابعاد مدل ارائه شود.

پیشینه نظری

موفقیت یک‌راه است نه یک هدف و در این مسیر عوامل مؤثر بسیاری دخیل هستند. موفقیت در واقع به دست آوردن نتایج عینی و ملموس و محسوس است (نوحی، ۱۳۹۱) در مطالعات اولیه بر روی این مفهوم، آن را با مفاهیمی چون پیشرفت تحصیلی و عملکرد تحصیلی یکسان در نظر گرفته‌اند و میانگین نمرات درسی یا معدل به‌عنوان مشهورترین و معمول‌ترین ابزار موفقیت

تحصیلی دانش‌آموزان مورد استفاده قرار گرفته است (کوبال، ۲۰۰۱) کوبال و میوسک (۲۰۰۱) معتقدند تعاریف پیشرفت تحصیلی را می‌توان در دو دسته بزرگ که شامل تعاریف عینی (نمرات، درجه‌سازی با کارها و سیستم آموزشی) و تعاریف ذهنی یا روان‌شناختی (نگرش فرد نسبت به موفقیت تحصیلی خود) جای داد. تعریف به نسبت جامع از موفقیت تحصیلی عبارت است از خودپنداره و خودارزیابی فراگیر نسبت به موفقیت در تحصیل و نیز نگرش اطرافیان مهم (والدین و معلمین) نسبت به موفقیت فراگیر و شامل مؤلفه‌های ارزش‌گذاری شخصی، خودکارآمدی (باور به تأثیرگذار و نافذ بودن و داشتن کنترل بر موفقیت تحصیلی)، هدفمندی (داشتن معنا یا هدف شخصی در تجربه‌ی تحصیلی)، مشارکت فعالانه در امور تحصیلی (میزان و عمق مشارکت در فرایند یادگیری)، تفکر انعکاسی (تأمل فردی و بسط مطالب و تجارب پیشین به منظور نگهداری اطلاعات در حافظه درازمدت)، یکپارچگی اجتماعی (سبک ارتباط با افراد مهم زندگی، روابط و تعاملات بین فردی)، خودآگاهی (افزایش آگاهی فرد نسبت به فرآیند تفکر، پرداختن به فراشناخت) و خودپنداره‌ی تحصیلی، سبک‌های یادگیری و عادات یادگیری فردی (دیدگاه جامع فرد، ادراک وی نسبت به مدرسه و احساس موفقیت در مدرسه) مفهوم‌سازی شده است (سودا، ۲۰۱۶).

تعاریف گوناگون و محققان مختلف حوزه موفقیت تحصیلی ملاک‌های مختلفی را برای ارزیابی موفقیت تحصیلی فراگیران در نظر گرفته‌اند. برخی از محققان معدل درسی و ترکیب نمرات دروس مختلف را ملاک موفقیت تحصیلی دانسته‌اند. برخی دیگر از محققان ملاک‌هایی از جمله حل مسائل پیچیده، عزت‌نفس و خود پنداره توانایی را نیز به معدل اضافه کرده‌اند (همان منبع). آرتینو نیز این سازه را شامل سه مؤلفه پیشرفت، رضایت و تداوم انگیزش می‌داند. پشتکار دانش‌آموز (مداومت)، نیل به اهداف تحصیلی، پیشرفت تحصیلی و تحول جامع^۱ (شامل تحول ذهنی، هیجانی، اجتماعی، اخلاقی، جسمی و معنوی)، خودکارآمدی، احساس هدفمندی، مشارکت فعالانه، تفکر انعکاسی، یکپارچگی اجتماعی، خودآگاهی و خودپنداره تحصیلی همگی به‌عنوان ابعاد و ملاک‌های موفقیت تحصیلی در نظر گرفته شده‌اند (نکاوند، ۱۳۹۷). موفقیت تحصیلی سازه‌ای چندبعدی است که تحت تأثیر عوامل متعددی قرار دارد. نتایج یک مطالعه فرا تحلیل (با تلفیق نتایج ۱۶ مطالعه که شامل ۴۱۳۰ استاد دانشگاه) جهت مشخص شدن ارتباط

۱. Holistic development

بین اثربخشی اساتید و پیشرفت تحصیلی دانشجویان انجام گرفت عوامل مؤثر بر موفقیت دانشجویان را اثربخشی اساتید، طول دوره آموزش، محل تحصیل، یا سطح تحصیلات دانشجویان نشان داد. نتایج نشان داد که میانگین رابطه اثربخشی اساتید و پیشرفت تحصیلی دانشجویان معنی‌دار بود، اما اندازه اثر کوچک بود. نتایج همچنین نشان داد که این رابطه با برخی از اقدامات و عوامل زیربنایی اساتید و طول دوره تدریس تأثیر می‌پذیرد (کیانگ، ۲۰۱۸).

دانشگاه سازمانی

دانشگاه‌های سازمانی امکانات آموزشی درون سازمانی هستند که از طریق ایجاد یکپارچگی راهبردی بین یادگیری و کار سازمانی، بر افزایش مهارت‌ها و دانش کارکنان تأکید دارند (فرهادی، ۱۳۹۷). دانشگاه سازمانی می‌تواند در قالب یک واحد سازمانی ساده که به ارائه آموزش‌های میان مدت، بلند مدت، با اعطای مدرک معتبر می‌پردازد، یک واحد کوچک که وظیفه برون سپاری و یا استفاده مؤثر از منابع آموزشی خارج سازمانی را عهده‌دار بوده تا تشکیل یک تیم حرفه‌ای قوی در داخل سازمانی که بتواند فرایند یادگیری را در سازمان هدایت کند، عمل کند. مهم آن است که حاصل هر روش، یادگیری مستمر کارکنان در جهت توسعه فردی، گروهی و سازمانی باشد (صفیان و همکاران، ۱۳۹۸). بسیاری از سازمان‌ها، دانشگاه‌های سازمانی خود را تأسیس کرده‌اند چون آن‌ها احساس می‌کنند که مدارس کسب‌وکار در آموزش مدیران و رهبران مورد نیاز در هدایت سازمان‌های خود، ضعیف عمل کرده‌اند (السو و پریس، ۲۰۱۷). دانشگاه سازمانی توسعه‌دهنده راهبردی قابلیت انسانی است و هم‌تراز با اهداف سازمان می‌باشد و یک واحدی برای انتقال فرهنگ سازمان و یک میانجی برای خلق و انتقال دانش می‌باشد (صفیان و همکاران، ۱۳۹۸). رویکرد ایجاد دانشگاه سازمانی با هدف ارتباط دادن برنامه‌های آموزشی به راهبرد و مأموریت سازمانی معطوف است. دلیل آن، انتقاد صاحب‌نظران از دور بودن برنامه‌های مؤسسات آموزش عالی از کسب‌وکار امروزی است، از این رو مؤسسات دانشگاه سازمانی امیدوارند بتوانند نگرش‌های آموزش سازمانی را به دنیای واقعی کسب‌وکار نزدیک کنند (نقوی و همکاران، ۱۳۹۶) فکر اصلی دانشگاه سازمانی، نظام‌مند کردن وظیفه آموزش و حداکثر ساختن بازگشت سرمایه‌گذاری در آموزش و تربیت نیروی انسانی است. از جمله مهم‌ترین دانشگاه‌های سازمانی در خارج از کشور می‌توان دانشگاه سازمانی موتورولا، دانشگاه مک دونالدز نام برد. همچنین در

عرصه‌های نظامی نیز دانشگاه‌های سازمانی بسیاری هست که می‌توان به دانشگاه وست‌پوینت اشاره کرد. دانشگاه‌های ارتش جمهوری اسلامی ایران از جمله دانشگاه‌های مهم سازمانی در داخل است.

پیشینه تجربی

فرامرزی و همکاران (۱۳۹۸) در مطالعه‌ای به رابطه پیشایندهای عواطف تحصیلی، هویت تحصیلی و اهداف پیشرفت تحصیلی با پیشرفت تحصیلی دانش آموزان پرداختند نتایج نشان داد بین مؤلفه‌های عواطف تحصیلی (عواطف مثبت و منفی، خوش بینی، بدبینی و ترس از شکست)، هویت تحصیلی و هدف‌های پیشرفت با پیشرفت تحصیلی رابطه‌ای معنی‌دار وجود دارد؛ و همچنین خوش بینی و هویت تحصیلی در پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی نقش مؤثری دارند.

صافیان و همکاران (۱۳۹۸) در تحقیقی با عنوان مؤلفه‌ها و ویژگی‌های اخلاق حرفه‌ای استادان و اعضای هیئت‌علمی دانشگاه‌های سازمانی با رویکرد کیفی و روش تحلیل مضمون به این نتیجه رسیدند که الگوی اخلاق حرفه‌ای اعضای هیئت‌علمی دانشگاه‌های سازمانی در شش بعد شایستگی آموزشی، شایستگی پژوهشی، شایستگی تربیتی فرهنگی، شایستگی اجرایی، شایستگی تعهدی و شایستگی خدمات مستشاری می‌باشد.

فرهادی و خیراندیش، ۱۳۹۸ (در مطالعه‌ای با عنوان آسیب‌شناسی نظام آموزشی در دانشگاه‌های سازمانی (یکی از دانشگاه‌های نیروهای مسلح) با استفاده از پرسشنامه محقق ساخته و با روش پیمایشی به این نتیجه رسیدند که وضعیت کلی دانشگاه نمونه با میانگین ۲/۸۵ با وضعیت مطلوب فاصله دارد و نظام آموزشی در اکثر حوزه‌ها دچار آسیب می‌باشد که بیش‌ترین آسیب مربوط به حوزه مأموریت و راهبرد است و کمترین آسیب‌ها مربوط به حوزه فرهنگ سازمانی می‌باشد.

صادقی و همکاران (۱۳۹۶) در مطالعه‌ای به بررسی پیشرفت تحصیلی دانشجویان دانشگاه افسری امام علی (ع) بر اساس سبک‌های تفکر پرداختند. نتایج تحقیق نشان داد که سبک‌های تفکر سلسله مراتبی، کلی، بیرونی، قانون‌گذاری، قضایی و سبک‌های تفکر نوع اول با پیشرفت تحصیلی رابطه مثبت معنی‌دار و سبک تفکر درونی با پیشرفت تحصیلی رابطه منفی معنی‌دار دارند.

محبوب (۱۳۹۵) با مطالعه‌ای به بررسی رابطه میان سرمایه انسانی اعضای هیئت علمی و پیشرفت تحصیلی دانشجویان در دانشگاه علوم و فنون هوایی شهید ستاری پرداختند که نتایج تحقیق نشان داد به میزانی که سرمایه انسانی اعضای هیئت علمی در مؤلفه‌های توانایی شناختی، فراشناختی و ارتباطی- عاطفی بیشتر باشد، می‌توان شاهد پیشرفت تحصیلی بهتر دانشجویان بود.

رکال^۱ و همکاران (۲۰۲۰) در مطالعه‌ای به بررسی عوامل عاطفی و انگیزشی بر موفقیت و عدم موفقیت تحصیلی در دانشگاه پرداختند. نتایج نشان داد که عوامل عاطفی، هدف داشتن و خود اثربخشی بر موفقیت و عدم موفقیت تحصیلی دانشجویان تأثیرگذار هستند همچنین عملکرد تحصیلی قبل از ورود به دانشگاه نیز بر موفقیت تحصیلی دانشجویان در دانشگاه اثرگذار است.

تحقیق تیمی که در سال ۲۰۱۸ به‌طور مشترک بین ایران و روسیه انجام شد، به بررسی اثربخشی و انگیزه معلم بر موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان در آموزش علمی در مدارس راهنمایی و دبیرستانی در ایران و روسیه پرداخت که نتایج نشان داد که تفاوت جنسیتی معنی‌دار نبود اما تفاوت نژادی از نظر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان در آموزش علمی معنی‌دار بود. همچنین یافته‌های دیگر، تأثیر معنادار خودکارآمدی معلمان و انگیزه در پیشرفت تحصیلی در آموزش علوم را نشان داد (مقصودی، ۲۰۱۸).

باراجاس^۲ (۲۰۱۳) در مطالعه‌ای بر روی دانش‌آموزان ۱۰ تا ۱۴ سال کالیفرنیا، تأثیر یک برنامه مشاوره گروهی را بر پیشرفت تحصیلی آنان بررسی کرد. در این برنامه که ۱۰ جلسه به طول انجامید، مهارت‌های مدیریت وقت، برنامه‌ریزی، هدف‌گذاری، یادداشت‌برداری، روش‌های مطالعه و امتحان دادن، غلبه بر اضطراب امتحان، کشف اهداف مسیر شغلی و مقدمه‌ای بر مشاغل مرور شد. نتایج حاکی از افزایش پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان بود.

ایندریکا، کازان و ترانا (۲۰۱۱) ضمن تأکید بر اینکه ۷۳ درصد از دانش‌آموزان و دانشجویان حدود یک هفته قبل از امتحانات شروع به خواندن و یادگیری می‌کنند، به بررسی تأثیر مدیریت زمان در موفقیت تحصیلی ۱۳۰ نفر از دانشجویان در رومانی پرداختند. در این مطالعه که همه شرکت‌کنندگان از هوش متوسط یا بالایی برخوردار بودند، به‌صورت فردی تحت مشاوره قرار

---

۱. Raquel

۲. Barajas

گرفتند. نتایج بعد از دو ماه مداخله نشان داد که برنامه‌ریزی و آموزش سبک‌های یادگیری در پیشرفت تحصیلی دانشجویان مؤثر است.

هونگی وانگ و تیانجی سیا^۱ (۲۰۱۷) به تحقیقی با عنوان تأثیر والدین بر یادگیری خودجوش نوجوانان و پیشرفت تحصیلی در زندگی شهری کشور چین پرداختند. در این بررسی معلوم می‌شود که والدین در ایجاد استقلال و تشویق به یادگیری خودجوش نقش مؤثری دارند که باعث موفقیت تحصیلی می‌شود. تعیین چارچوب و قوانین از طرف والدین آن تأثیر منفی نداشته است، زیرا که در جامعه چین این امر به صورت ابراز علاقه از طرف والدین به فرزندان برداشت می‌شود، اما در عین حال نقش مثبت برای حمایت دانش‌آموزان برای یادگیری خودجوش هم نداشته است. از طرفی مشخص شد که دخالت در اوقات فراغت و کمک در تحصیل تأثیر مثبت در موفقیت تحصیلی دارد.

بر اساس پیشینه تحقیق، پژوهش‌های انجام‌شده در خصوص پیشرفت تحصیلی عمدتاً به صورت جزئی و کمی انجام‌شده است در نزدیک‌ترین حیطه پژوهشی و پژوهش انجام‌شده می‌تواند به پژوهش، قورچیان و همکاران (۱۳۹۸) اشاره نمود که در این پژوهش با بررسی مروری منابع یک سری مفاهیم و عوامل تأثیرگذار در پیشرفت تحصیلی شناسایی شده است. تحقیق حاضر در دانشگاه‌های آجا انجام‌شده و با استفاده از روش مصاحبه، بر داده‌ها بنیان دارد بر این اساس نسبت به نظریه‌ها و تحقیقات گذشته تبیین بهتری ارائه می‌دهد چراکه با موقعیت دانشگاه‌های آجا تناسب بهتری دارد.

روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر، پژوهشی اکتشافی- کاربردی است. با توجه به ماهیت اکتشافی آن از روش گراند تئوری استفاده شده است. داده‌های موردنیاز از طریق مصاحبه‌های نیمه ساختاریافته با خبرگان آموزش آشنا با دانشگاه‌های آجا و پیشرفت تحصیلی گردآوری شد. هر یک از مصاحبه‌ها بلافاصله مورد تحلیل قرار گرفت. با توجه به مکتب کدگذاری اشتراوس و کوربین تجزیه و تحلیل داده‌های کیفی در راستای استراتژی گراند تئوری در قالب ۳ مرحله کدگذاری باز، کدگذاری

محوری و کدگذاری انتخابی انجام می‌پذیرد. ابتدا واحدهای معنایی که برآمده از مصاحبه با مشارکت‌کنندگان است، پس از ویرایش‌های نگارشی و املائی وارد نرم‌افزار مکس کیودا ورژن ۱۸ می‌شود و به ترتیب این سه‌گام روی آن‌ها پیاده‌سازی می‌گردد. در کل از کدگذاری باز ۱۸۳ کد به دست آمد.

بر اساس کدگذاری سه مرحله‌ای باز، محوری و انتخابی، داده‌ها به‌طور متناوب و مستمر مورد بازبینی و پالایش قرار گرفتند و بر اساس تشابهات و سنخیت داده‌ها در یک فرآیند استقرایی، مجموعه‌ای از داده‌های مشابه حول یک مفهوم گرد آمدند. مفاهیمی که معانی مشترکی را در خود داشتند، در قالب مقوله‌ها که سطحی انتزاعی‌تر نسبت به مفاهیم دارند، سازمان‌دهی گردیدند و نهایتاً مقوله‌هایی که بار معنایی و محتوایی‌شان از قرابت بیشتری برخوردار بود در ذیل طبقه ویژه‌ای قرار داده شدند. بعد از تکرار مؤلفه‌ها در مصاحبه‌ها، مصاحبه تکمیلی دیگری (مصاحبه بیست و یکم) نیز جهت اطمینان از اشباع نظری انجام شد. در نهایت جهت تجزیه و تحلیل یافته‌ها از نرم‌افزار مکس کیودا نسخه ۱۸ استفاده شد.

پس از انجام ۲۰ مصاحبه، داده‌ها و کدها به حد اشباع نظری رسید و مصاحبه‌ها متوقف شد.

با توجه به هدف پژوهش، موارد زیر به‌عنوان سؤالات فرعی در نظر گرفته شدند و سؤالات دیگری نیز با توجه به پاسخ‌های ارائه‌شده طرح شدند؛ ۱- محیط خارج از دانشگاه‌های آجا به چه صورت می‌تواند بر پیشرفت تحصیلی دانشجویان مؤثر باشد؟ ۲- ارتباطات داخلی و خارجی دانشگاه تا چه حد بر پیشرفت تحصیلی دانشجویان تأثیرگذار است؟ ۳- معتقد هستید که داشتن چه مهارت‌ها و شایستگی‌هایی نشان‌دهنده پیشرفت تحصیلی دانشجویان است؟ ۴- توصیه شما برای پیشرفت تحصیلی دانشجویان چیست؟

در این پژوهش برای بررسی قابلیت اعتماد (پایایی)، از روش توافق درونی موضوعی دو کدگذار استفاده شد. به این صورت که از یک نفر دعوت شد که به‌عنوان همکار پژوهش (کدگذار) در پژوهش مشارکت کند. از این‌رو پس از تهیه دستورالعمل و راهنمای کدگذاری، آموزش‌های لازم در مورد موضوع پژوهش و نحوه کدگذاری به ایشان داده شد. سپس تعدادی از مصاحبه‌ها برای کدگذاری در اختیار همکار پژوهش قرار گرفت. در هرکدام از مصاحبه‌ها، کدهایی که از نظر هر دو نفر باهم مشابه هستند به‌عنوان توافق و کدهای غیرمشابه به‌عنوان عدم توافق شناسایی شدند

و در نهایت درصد توافق درون موضوعی با استفاده از فرمول زیر محاسبه شد.

$$\text{درصد توافق درون موضوعی} = \frac{\text{تعداد توافقات} \times 2}{\text{تعداد کل کدها}} \times 100$$

نتایج حاصل در جدول ۳ ارائه شده است. همان طور که ملاحظه می شود، درصد توافق ۸۲/۸ محاسبه شده است که بیش از ۶۰ درصد (ترنر^۱، ۲۰۱۰) است؛ از این رو قابلیت اعتماد کدگذاریها مورد تأیید است.

جدول شماره ۳: نمونه‌ای از نتایج ضریب توافق بین دو کدگذار

کد مصاحبه	تعداد کل کدها	تعداد توافقات	تعداد عدم توافقات	درصد توافق
مصاحبه شونده ۶	۴۹	۲۰	۴	۸۱/۶
مصاحبه شونده ۷	۶۷	۲۸	۲	۸۳/۶
کل	۱۱۶	۴۸	۶	۸۲/۸

همچنین، سنجش روایی در پژوهش حاضر از طریق بررسی مشارکت کنندگان و ممیزی خارجی مورد ارزیابی قرار گرفت. به این ترتیب که پژوهشگر داده‌های گردآوری شده را به تعدادی از مشارکت کنندگان ارائه داد و از آن‌ها خواست تا در مورد صحت و اعتبار آن‌ها قضاوت کنند و همچنین داده‌های گردآوری شده با تعدادی از اساتید دانشگاه که در حوزه آموزش صاحب نظر بودند نیز مورد بررسی و در صورت لزوم مورد بازبینی و اصلاح قرار گرفت.

یافته‌های پژوهش

پس از انجام مصاحبه‌ها و پیاده‌سازی آن‌ها طی فرآیندی متن مصاحبه‌ها برای یافتن مقوله‌های اصلی، ویژگی‌ها و ابعاد مقولات مورد بررسی قرار گرفتند. در گام اول از متن مصاحبه‌ها گزاره‌ها (ابعاد و ویژگی‌ها) استخراج شدند. در مرحله بعد، داده‌ها در سطح جمله و عبارت مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت و خرده مقولات کشف شدند؛ یعنی پس از استخراج گزاره‌ها با

دسته‌بندی‌هایی که صورت گرفت مقوله‌های فرعی تدوین شدند.

در مرحله بعد مقوله‌های اصلی نیز از دسته‌بندی مقوله‌های فرعی استخراج شدند و به‌طور موقت نام‌گذاری شدند. هر مقوله اصلی شامل چند مقوله فرعی بود که همه آن‌ها به‌واسطه گزاره‌های مستخرج از مصاحبه‌ها به دست آمدند. واحد اصلی تحلیل برای کدگذاری باز مفاهیم یا همان گزاره‌ها بودند. کدگذاری باز هنگامی متوقف شد که الف (با بررسی دوباره توسط محقق و چهار تن از خبرگان نظریه داده بنیاد، متن مصاحبه‌ها مجدداً همان طبقه‌بندی به دست می‌آمد ب) خرده مقولات و ویژگی‌ها تکراری شده بودند، اطلاعات مرتبط جدیدی از متن مصاحبه‌ها یافت نمی‌شد، حتی اگر اطلاعات جدیدی پیدا می‌شد با طبقه‌بندی موجود منطبق بود.

بعد از انجام ۲۰ مصاحبه تمامی مقوله‌های اصلی و اکثر مقوله‌های فرعی مشخص شدند و مقوله‌ها تکراری شدند یا به عبارت دیگر به اشباع رسیدند. برای اطمینان از کیفیت، هر مصاحبه پیاده شده موردبازنگری مجدد قرار گرفت.

جدول شماره ۴: نمونه‌هایی از فرآیند کدگذاری باز

کدهای شناسایی شده	پاسخ مصاحبه‌شونده	کد مصاحبه
الف) علاقه‌مند به شغل نظامی‌گری ب) متعهد به ارزش‌های انقلاب اسلامی ج) توانایی جسمی و فیزیکی مناسب	به نظر من اگر ما بخواهیم دانشجویان در دانشگاه‌های آجا پیشرفت تحصیلی خوبی داشته باشند بایستی به‌گزینش داوطلبان دانشگاه‌های آجا دقت کنیم. ما داوطلبانی را جذب کنیم که به شغل نظامی‌گری علاقه‌مند باشند، متعهد به ارزش‌های انقلاب و اسلام باشند، از توانایی جسمی و فیزیکی مناسبی برخوردار باشند.	۱ م
الف) وجود فرصت‌های شغلی در خارج از نیروهای مسلح ب) ارزش مدرک تحصیلی ج) علاقه‌مندی به شغل نظامی‌گری	بر اساس تجربه‌ای که در دانشگاه داشته‌ام دیدگاه خانواده نسبت به نیروهای مسلح بر علاقه‌مندی دانشجویان تأثیرگذار است، وجود فرصت‌های شغلی در خارج از نیروهای مسلح، ارزش مدرک تحصیلی که این موارد باعث علاقه‌مندی دانشجویان به نظامی‌گری در نتیجه تلاش در محیط دانشگاه برای به دست آوردن نتیجه بهتر می‌شود و تمام مشکلات در دانشگاه را تحمل خواهد کرد.	۲ م

کدهای شناسایی شده	پاسخ مصاحبه‌شونده	کد مصاحبه
الف) اساتید علاقه‌مند به شغل نظامی‌گری ب) دلسوزی اساتید ج) اساتید دارای تجارب و سوابق در رشته تحصیلی	به نظر من اساتید تأثیر خیلی زیادی بر پیشرفت تحصیلی دانشجویان دارد اساتیدی که علاقه‌مند به شغل نظامی‌گری باشند، دلسوز، دارای تجارب و سوابق زیاد در رشته تحصیلی خود باشند، بر مفاهیم درسی مسلط باشند. چطور می‌شود که استادی واجد شرایط نباشد و دانشجو علاقه‌مند به تحصیل و پیشرفت تحصیلی در دانشگاه‌های آجا باشد؟	۳ م
الف) هدیه برای فارغ‌التحصیلان ممتاز ب) افزایش مرخصی دانشجویان ممتاز ج) اولویت در انتخاب محل خدمت برای دانشجویان ممتاز	ما باید برای دانشجویان نمونه انگیزه ایجاد کنیم مانند هدایای قابل توجه برای فارغ‌التحصیلان ممتاز، اولویت در انتخاب محل خدمت برای دانشجویان ممتاز، افزایش مرخصی برای دانشجویان ممتاز، این عوامل باعث می‌شود که بین دانشجویان رقابت ایجاد شود و این رقابت تأثیر مستقیم بر پیشرفت تحصیلی دانشجویان دارد.	۴ م
الف) افزایش بهره‌وری یگان‌های عملیاتی ب) افزایش رضایت یگان‌های عملیاتی	مسئولان کشور بایستی این موضوع را مدنظر قرار بدهند که هرچه دانشجویان دانشگاه‌های آجا قوی‌تر باشند و در تراز انقلاب اسلامی باشند باعث افزایش توان رزمی خواهد شد باعث خواهد که یگان‌های عملیاتی رضایت کامل داشته باشند و باعث افزایش بهره‌وری و عملکرد آن‌ها خواهد شد.	۵ م

پس از فرآیند کدگذاری در مجموع ۱۱۵ کد مشترک، ۲۴ مفهوم و ۶ مقوله شناسایی شدند که در ادامه این دسته‌بندی در جدول ۵ گزارش شده‌اند.

جدول شماره ۵: کدها مفاهیم و مقوله‌های شناسایی شده

مفاهیم	نشانه‌ها (زیر مؤلفه‌ها)	گویه‌ها
علی	ویژگی‌های روان‌شناختی داوطلبان ورود	استعداد و قابلیت‌های تربیتی

الگوی پیشرفت تحصیلی دانشجویان در دانشگاه‌های سازمانی / ۱۰۱

علاقه به رشته تحصیلی	به آجا	
علاقه به شغل نظامی‌گری		
خودتنظیمی		
میزان اعتماد به نفس		
برخورداری از انگیزه پیشرفت		
علاقه‌مند به امنیت کشور		
علاقه به ارتش		
علاقه به رشته تحصیلی		
تناسب انتظارات با توانایی‌های فردی		
هیجان‌های تحصیلی		
هوش هیجانی		
مهارت‌های ارتباطی	ویژگی‌های رفتاری داوطلبان ورود به آجا	
مهارت‌های اجتماعی		
داشتن هدف روشن و واقعی از ورد به ارتش		
بصیرت	ویژگی‌های مکتبی و انقلابی داوطلبان ورود به آجا	
دشمن‌شناسی		
متعهد به ارزش‌های انقلاب و اسلام		
مؤمن به اسلام و متعهد به ارزش‌های انقلاب	آمادگی جسمانی داوطلبان ورود به آجا	
توانمندی‌های فیزیکی و جسمانی		
قدرت و استقامت عضلانی		
انعطاف عضلانی	تعاملات و ارتباطات خارجی	مداخله‌گر
همکاری بایگان‌های عملیاتی نیروها		
تعامل و همکاری با اداره عقیدتی سیاسی و حفاظت اطلاعات		
تعامل و همکاری با دانشگاه‌ها و پژوهشگاه‌های معتبر داخلی و خارجی		

منزلت اجتماعی آجا	محیط اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی کشور	زمینه‌ای
وجود فرصت‌های شغلی در بازار کار		
ارزش مدرک تحصیلی		
طرز فکر اطرافیان و دوستان		
فرهنگ حاکم بر خانواده	محیط خانوادگی	
موقعیت اجتماعی خانواده		
دیدگاه خانواده نسبت به نیروهای مسلح		
شغل سرپرست خانواده		
تعداد اعضای خانواده		
سطح تحصیلات و سواد خانواده		
میزان درآمد خانواده	نظارت و ارزیابی	
وجود مکانیسم تشویق دانشجویان		
شاخص‌های مناسب برای ارزیابی دانشجویان		
پایش و ارزشیابی مستمر وضعیت تحصیلی دانشجویان	محتوای آموزشی	
مناسب بودن		
کیفیت		
به‌روز بودن	اجرا و پشتیبانی از آموزش	
آزمون مجدد در غیبت‌های مجاز		
امکان اخذ مجدد دروس با نمره کمتر برای جبران معدل		
افزایش سقف واحدهای آموزشی		
بورس‌های تحصیلی داخل و خارج		
تشکیل کلاس‌های تقویتی		
حمایت از نخبگان		
افزایش مدت مجاز تحصیل		

الگوی پیشرفت تحصیلی دانشجویان در دانشگاه‌های سازمانی / ۱۰۳

وجود تعامل مؤثر بین سیستم آموزشی		
تأمین فضا، تأسیسات		
امکان تغییر رشته		
اجرا طرح استاد مشاور		
میزان بودجه دانشگاه		
برگزاری المپیادهای فرهنگی و ورزشی		
دانش نظامی	اساتید	
مهارت تدریس		
دانش تخصصی و تجربه کاری		
قانون‌مندی		
دلسوزی و مهربانی		
علاقه و انگیزه به ارتش		
ایمان و اعتقادات		
مهارت‌های پژوهشی		
رتبه علمی		
تجارب و سوابق علمی		
توان استاد در اداره و کنترل کلاس درس		
قدرت انتقال مفاهیم به دانشجویان		
داشتن تسلط کافی بر مفاهیم درسی		
کتابخانه‌های عمومی و تخصصی سنتی و دیجیتالی		
دسترسی به پایگاه‌های اطلاعاتی داخلی و خارجی		
آزمایشگاه‌ها، کارگاه‌ها و لابراتوارهای زبان		
میزان دسترسی به زیرساخت شبکه سخت‌افزاری		
میزان دسترسی به اینترنت		
استفاده از اینترنت		

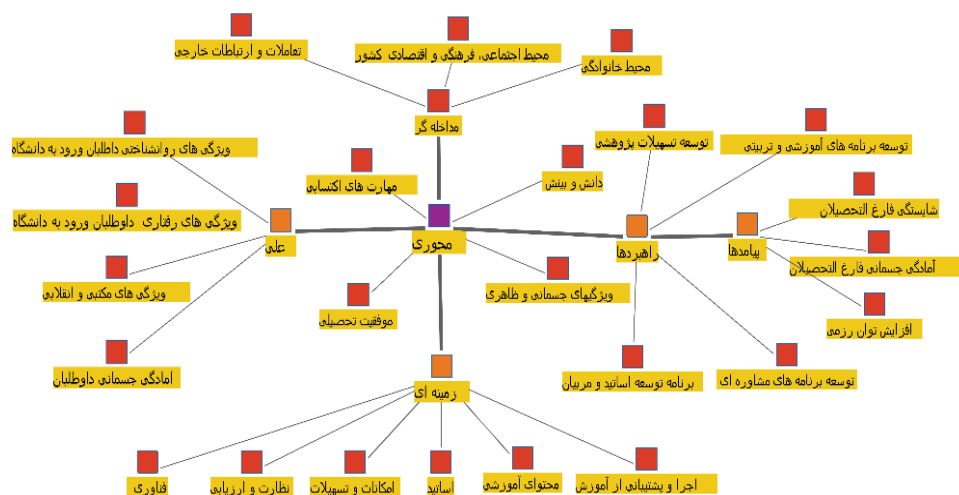
هدایای فارغ التحصیلان ممتاز	امکانات و تسهیلات	
افزایش حقوق		
اولویت در انتخاب محل خدمت برای فارغ التحصیلان ممتاز		
افزایش مرخصی برای دانشجویان ممتاز		
امکانات ورزشی		
امکانات هنری		
امکانات تفریحی		
عوامل رفاهی دانشجویی (خوابگاه)		
رفاهی خدماتی		
بیش مثبت نسبت به ارتش	دانش و بیش	محوری
اطلاعات علمی (عمومی، تخصصی و فرهنگی)		
مهارت‌های فنی و تخصصی	مهارت‌های اکتسابی	
مهارت‌های مدیریتی (مهارت حل مسئله و کنترل بحران)		
مهارت‌های عمومی نظامی		
مهارت‌های ورزشی و حرکتی (تیراندازی، شنا، کوه‌نوردی و ...)		
ورزیدگی و آمادگی جسمانی	ویژگی‌های ظاهری	
قوای جسمانی مناسب		
فیزیک جسمانی مناسب		
نیل به اهداف تحصیلی	پیشرفت تحصیلی	
سازگاری دانشجو با سیستم آموزشی		
تحمل کردن جنبه‌های منفی دانشگاه		
معدل بالا		
کوشش سخت در دانشگاه		

برگزاری دوره‌های مهارت‌های نوآوری دانشجویان	توسعه تسهیلات پژوهشی	راهبردها
حمایت از کنفرانس‌ها و کارگاه‌های آموزشی		
حمایت از کتب پژوهشی		
حمایت از امتیازات مقالات پژوهشی		
توسعه فعالیت‌های دانش‌بنیان		
حمایت از ثبت شرکت دانش‌بنیان و فناوری		
حمایت از ایده‌های فن‌آمرانه و دانشی		
برگزاری مسابقات	توسعه برنامه‌های آموزشی و تربیتی	
توسعه برنامه‌های فرهنگی و رفاهی		
مشاوره هدایت تحصیلی		
ارزشیابی آموزشی (ورودی، تکوینی و پایانی)		
طراحی دوره و تعیین اهداف آموزشی		
نیازسنجی آموزشی	توسعه برنامه‌های مشاوره‌ای	
رغبت‌سنجی		
استعدادسنجی		
شخصیت‌سنجی	توسعه اساتید	
افزایش برنامه‌های دانش‌افزایی برای اساتید		
افزایش کمی اساتید		
جذب اساتید از بین کارکنان و فرماندهان یگان‌های اجرایی		
بورسیه اساتید در دانشگاه‌های ملی	فارغ‌التحصیلان شایسته	پیامدها
مهارت‌های کاربردی فناوری‌های اطلاعاتی		
مهارت‌های اطلاعاتی		
مهارت مذاکره		
مهارت تصمیم‌گیری		

پشتکار دانشجو		
تداوم انگیزش		
خودپنداره توانایی		
عزت نفس		
حل مسائل پیچیده		
خود پنداره تحصیلی		
خودآگاهی		
روابط و تعاملات بین فردی		
مشارکت فعالانه داشتن		
هدمندی		
خود کارآمدی		
مهارت ارتباطی		
افزایش تاب آوری		
قدرت و استقامت عضلانی		
استقامت قلبی و ریوی		
دانایی محوری و دانش بنیانی	افزایش توان رزمی	
ارتقاء نظم و انضباط سازمانی		
افزایش بهره‌وری سازمان		
رضایت یگان‌های عملیاتی		

مدل مفهومی پیشنهادی در قالب شرایط علی، شرایط مداخله‌گر، شرایط زمینه‌ای، مقوله اصلی، راهبردها و پیامدها در شکل یک ارائه شده است.

شکل شماره ۱: مدل مفهومی پیشنهادی تحقیق (محققین، ۱۳۹۹)

بحث و نتیجه‌گیری

امروزه منابع انسانی سرمایه‌ای ارزشمند، ارزش‌آفرین، غیرقابل تقلید و غیرقابل جایگزین به شمار می‌رود (قلی‌پور، ۱۳۹۵). یکی از الزامات توسعه این سرمایه وجود یک الگوی مناسب پیشرفت تحصیلی است که بتواند زمینه‌ساز ارتقای پیشرفت تحصیلی دانشجویان باشد. بهسازی شرایط و الزامات ارتقای پیشرفت تحصیلی دانشجویان می‌تواند باعث پرورش همه‌جانبه دانشجویان شود. بررسی این عوامل در موفقیت تحصیلی به تعیین راهکارهایی برای شناخت عوامل مؤثر بر پیشرفت و افت تحصیلی منجر خواهد شد و شناسایی این عوامل موجب تسهیل آماده‌سازی دانشجویان برای ورود به یگان‌های عملیاتی و عملکرد تحصیلی بهتر آن‌ها در دانشگاه‌های آجا و همچنین جبران کاهش تعداد دانشجویان فارغ‌التحصیل و درنهایت اصلاح نرخ شکست و برنامه‌ریزی برای کاهش تکرار دوره در دانشجویان شده و به برنامه‌ریزان آموزشی کمک می‌کند تا عوامل مثبت اثرگذار را بهبود بخشند و از تأثیر عوامل منفی بکاهند. با توجه به الگوی داده بنیاد عوامل را می‌توان به صورت زیر طبقه‌بندی کرد:

شرایط علی: محققان به این نتیجه رسیدند. برای کاهش هزینه‌های آموزش و اثربخشی آموزش، داوطلبان استخدام در دانشگاه‌های آجا بایستی دارا شرایط خاصی باشند؛ که این عوامل

بر پیشرفت تحصیلی تأثیرگذار است. از جمله: الف) ویژگی‌های روان‌شناختی داوطلبان ورود به آجا که شامل شاخص‌هایی از جمله استعداد و قابلیت‌های تربیتی، علاقه به رشته تحصیلی، علاقه به شغل نظامی‌گری، خودتنظیمی، میزان اعتمادبه‌نفس، برخورداری از انگیزه پیشرفت، علاقه‌مند به امنیت کشور، علاقه به ارتش، علاقه به رشته تحصیلی، تناسب انتظارات با توانایی‌های فردی، هوش هیجانی که نتایج این تحقیق با نتایج پژوهش ملیسا، سمپو و پانون (۲۰۰۷) تحت عنوان ارتباط بین ویژگی‌های شخصیتی و پیشرفت تحصیلی دانشجویان تطابق دارد همچنین کشاورز، جعفری، سلحشور و وزیری (۱۳۹۲) در پژوهشی توصیفی تحلیلی به بررسی رابطه سبک‌های شناختی و ویژگی‌های شخصیتی با پیشرفت تحصیلی پرداختند؛ که از آزمون اشکال نهفته گروهی ویتکین (۱۹۷۱) و پرسش‌نامه پنج عامل بزرگ شخصیت نئو (مک کری و کاستا، ۱۹۸۵) استفاده گردید که ویژگی‌های شخصیتی و سبک‌های شناختی با پیشرفت تحصیلی رابطه معناداری دارند.

ب) ویژگی‌های رفتاری داوطلبان ورود به آجا از جمله داشتن ویژگی‌هایی مانند مهارت‌های ارتباطی، مهارت‌های اجتماعی، داشتن هدف روشن و واقعی از ورود به ارتش این یافته‌ها با نتایج مطالعات ابوالقاسمی، ۱۳۹۰؛ موسوی داوودی و همکاران ۲۰۱۸؛ باراجاس، ۲۰۱۳ سازگار بوده است. افزون بر این یکی از الزامات اصلی هرگونه موفقیت از جمله موفقیت تحصیلی برخورداری از مهارت‌های شخصی موردنیاز است تا با استفاده از آن‌ها بتوان اقدامات موردنیاز برای دستیابی به اهداف موردنظر به صورت هوشمندانه و به‌درستی انجام شوند. از جمله مهم‌ترین این مهارت‌ها که بر موفقیت تحصیلی این دانشجویان تأثیر قابل توجهی داشته‌اند عبارت‌اند از: مهارت‌های ارتباطی، مهارت اجتماعی، مهارت تصمیم‌گیری و مدیریت زمان.

ج) ویژگی‌های انقلابی و اسلامی. از آنجایی که بر اساس قانون اساسی ارتش جمهوری اسلامی ایران ارتش یک ارتش انقلابی و اسلامی است. داوطلبان ورود به دانشگاه‌های آجا نیز بایستی دارای ویژگی‌های مکتبی و انقلابی باشند که شامل بصیرت، دشمن‌شناسی، متعهد به ارزش‌های انقلاب و اسلام و مؤمن به اسلام. د) آمادگی جسمانی داوطلبان ورود به آجا. با توجه به اینکه کارکنان آجا برای انجام مأموریت‌های خود بایستی از آمادگی بدنی بالایی برخوردار باشند به همین اساس شاخص‌های این مؤلفه شامل: توانمندی‌های فیزیکی و جسمانی، قدرت و استقامت و انعطاف عضلانی است.

مداخله‌گر: بر اساس نتایج تحقیق عواملی وجود دارد که باعث تقویت و تضعیف پیشرفت

تحصیلی دانشجویان می‌گردد. بر اساس نتایج مصاحبه عبارت‌اند از الف) تعاملات و ارتباطات خارجی. برای فراهم کردن شرایط بایستی تعاملات و ارتباطات خارجی دانشگاه‌های آجا فراهم گردد از جمله همکاری بایگان‌های عملیاتی نیروها، تعامل و همکاری با اداره عقیدتی سیاسی و حفاظت اطلاعات و تعامل و همکاری با دانشگاه‌ها و پژوهشگاه‌های معتبر داخلی و خارجی. ب) محیط اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی کشور که شامل شاخص‌هایی از جمله: وجود فرصت‌های شغلی در بازار کار، ارزش مدرک تحصیلی و طرز فکر اطرافیان و دوستان ج) محیط خانوادگی که شامل مؤلفه‌هایی از جمله: فرهنگ حاکم بر خانواده، موقعیت اجتماعی خانواده، دیدگاه خانواده نسبت به نیروهای مسلح، شغل سرپرست خانواده، تعداد اعضای خانواده، سطح تحصیلات و سواد خانواده و میزان درآمد خانواده بر این اساس می‌توان بیان کرد که در کنار خانواده، ویژگی‌های اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و همچنین ارتباطات عواملی هستند که بر پیشرفت تحصیلی دانشجویان تأثیرگذار هستند و اگر اجتماع رویکرد حمایتی و نگرش مثبتی نسبت به دانشجویان نظامی و خانواده بزرگ ارتش داشته باشد و فرهنگ تقدیر از کسانی که در راه دفاع از کشور جان‌فشانی کرده‌اند تقویت گردد، موجب تقویت حمایت‌های اجتماعی و فرهنگی از دانشگاه‌های نظامی می‌شود که می‌تواند فرایند تحصیلی دانشجویان نظامی را تسهیل و بر موفقیت آنان بیفزاید؛ که با نتایج تحقیق سیاه‌پوش (۱۳۹۰) که بین متغیرهای طبقه‌ی اجتماعی، بعد خانوار تعداد اعضای خانوار و پیشرفت تحصیلی دانشجویان رابطه معناداری وجود دارد. همچنین با نتایج تحقیق صادقی موحد و همکاران (۱۳۹۲) همخوانی دارد

زمینه‌ای: بر اساس نتایج تحقیق بایستی بستر و شرایط مناسب برای موفقیت تحصیلی دانشجویان در دانشگاه‌های آجا فراهم گردد از جمله الف) نظارت و ارزیابی که شامل مؤلفه‌هایی از جمله وجود مکانیزم تشویق دانشجویان، پایش و ارزشیابی مستمر وضعیت تحصیلی دانشجویان. ب) محتوای آموزشی که شامل شاخص‌هایی از جمله: کیفیت دروس، به‌روز بودن ج) اجرا و پشتیبانی از آموزش که شامل شاخص‌هایی از جمله آزمون مجدد در غیبت‌های مجاز، امکان اخذ مجدد دروس با نمره کمتر برای جبران معدل، افزایش سقف واحدهای آموزشی، بورس‌های تحصیلی داخل و خارج، تشکیل کلاس‌های تقویتی، حمایت از نخبگان، افزایش مدت مجاز تحصیل، وجود تعامل مؤثر بین سیستم آموزشی، تأمین فضا، تأسیسات، امکان تغییر رشته، اجرا طرح استاد مشاور، میزان بودجه دانشگاه، برگزاری المپیادهای فرهنگی و ورزشی.

د) اساتید: اساتید نقش بسیار مهمی بر پیشرفت تحصیلی دانشجویان دارند. اعضای هیئت علمی از عوامل مهم آموزش عالی هستند که توسعه کیفی آن‌ها تأثیر بسزایی بر عملکرد دانشگاه‌ها دارد و به مثابه روح و جان آموزش عالی زیربنای توسعه سایر بخش‌ها می‌باشند (دمیرچی، ۱۳۹۵). بر این اساس شاخص‌های آن عبارت‌اند از: دانش نظامی، مهارت تدریس، دانش تخصصی و تجربه کاری، قانون‌مندی، دلسوزی و مهربانی، علاقه و انگیزه به ارتش، ایمان و اعتقادات، مهارت‌های پژوهشی، رتبه علمی، تجارب و سوابق علمی، توان استاد در اداره و کنترل کلاس درس، قدرت انتقال مفاهیم به دانشجویان و داشتن تسلط کافی بر مفاهیم درسی.

ه) فناوری: فناوری نیز به‌عنوان یکی از عوامل زمینه‌ای، می‌تواند بسترهای لازم را برای توسعه امکانات آموزشی و دسترسی دانشجویان به منابع اطلاعاتی و سایر خدمات را تسهیل و موجب کمک به پیشرفت تحصیلی دانشجویان گردد که شامل شاخص‌هایی از جمله: کتابخانه‌های عمومی و تخصصی سنتی و دیجیتالی، دسترسی به پایگاه‌های اطلاعاتی داخلی و خارجی، آزمایشگاه‌ها، کارگاه‌ها و لابراتوارهای زبان، میزان دسترسی به زیرساخت شبکه سخت‌افزاری، میزان دسترسی به اینترنت و استفاده از اینترنت و امکانات و تسهیلات. محققان به این نتیجه رسیدند که تسهیلات موجود در دانشگاه‌های آجا نیز بر موفقیت تحصیلی دانشجویان تأثیرگذار است که مؤلفه‌های آن شامل: هدایای فارغ‌التحصیلان ممتاز، افزایش حقوق، اولویت در انتخاب محل خدمت برای فارغ‌التحصیلان ممتاز، افزایش مرخصی برای دانشجویان ممتاز، امکانات ورزشی، امکانات هنری، امکانات تفریحی، عوامل رفاهی دانشجویی (خوابگاه) و رفاهی خدماتی

محوری: پیشرفت تحصیلی به معنای دستیابی فراگیر به اهداف و مقاصد آموزشی و پرورش دانش و توانمندی‌های مورد انتظار از هر دوره تحصیلی خاص است (کشاورز و همکاران، ۱۳۹۲). لذا می‌توان گفت موفقیت تحصیلی یکی از مهم‌ترین معیارهایی است که در بررسی توانایی دانشجویان برای اتمام تحصیلات دانشگاهی و رسیدن به مرحله فارغ‌التحصیلی نقش قابل توجهی را ایفاء می‌کند. این مفهوم یکی از مهم‌ترین پارامترهایی است که در پیش‌بینی وضعیت آتی دانشجویان از لحاظ کسب صلاحیت و مهارت‌های علمی و عملی لازم مورد استفاده قرار می‌گیرد. معمولاً پیشرفت تحصیلی را با روش‌های مختلفی اندازه‌گیری می‌کنند که از جمله آن‌ها می‌تواند به میزان پیشرفت در هر یک از دوره‌های آموزشی به‌طور مجزا، پیشرفت حاصله در مجموعه دوره‌های آموزشی است که با توجه به مأموریت دانشگاه‌های آجا پیشرفت تحصیلی شامل الف)

دانش و بینش که مؤلفه‌ها آن شامل: بینش مثبت نسبت به ارتش، اطلاعات علمی (عمومی، تخصصی و فرهنگی) (ب) مهارت‌های فنی و تخصصی که شامل مؤلفه‌های: مهارت‌های مدیریتی (مهارت حل مسئله و کنترل بحران)، مهارت‌های عمومی نظامی، مهارت‌های ورزشی و حرکتی (تیراندازی، شنا، کوه‌نوردی و ...) (ج) ویژگی‌های جسمانی و ظاهری که مؤلفه‌های آن عبارت‌اند از: ورزشدگی و آمادگی جسمانی، قوای جسمانی مناسب، فیزیک جسمانی مناسب (د) پیشرفت تحصیلی که مهم‌ترین مؤلفه به شمار می‌رود و شاخص‌های آن عبارت‌اند از: نیل به اهداف تحصیلی، سازگاری دانشجو با سیستم آموزشی، تحمل کردن جنبه‌های منفی دانشگاه، معدل بالا و کوشش سخت در دانشگاه

راهبردها: راهبردهای استخراجی به چهار دسته تقسیم می‌شود که عبارت‌اند از الف) توسعه تسهیلات پژوهشی که مؤلفه‌های آن عبارت‌اند از: برگزاری دوره‌های مهارت‌های نوآوری دانشجویان، حمایت از کنفرانس‌ها و کارگاه‌های آموزشی، حمایت از کتب پژوهشی، حمایت از امتیازات مقالات پژوهشی، توسعه فعالیت‌های دانش‌بنیان، حمایت از ثبت شرکت دانش‌بنیان و فناوری، حمایت از ایده‌های فن‌آورانه و دانشی (ب) توسعه برنامه‌های آموزشی و تربیتی که مؤلفه‌های آن عبارت‌اند از: برگزاری مسابقات، توسعه برنامه‌های فرهنگی و رفاهی، مشاوره هدایت تحصیلی، ارزشیابی آموزشی (ورودی، تکوینی و پایانی)، طراحی دوره و تعیین اهداف آموزشی، نیازسنجی آموزشی (ج) توسعه برنامه‌های مشاوره‌ای که مؤلفه‌های آن عبارت‌اند از رغبت سنجی، استعداد سنجی و شخصیت سنجی (د) توسعه اساتید که شاخص‌های آن عبارت‌اند از: افزایش برنامه‌های دانش‌افزایی برای اساتید، افزایش کمی اساتید، جذب اساتید از بین کارکنان و فرماندهان یگان‌های اجرایی و بورسیه اساتید در دانشگاه‌های ملی.

پیامدها: چنانچه الگوی موفقیت تحصیلی به نحو مطلوب پیاده شود چه پیامدهایی خواهد داشت. طبق نتایج حاصل از پژوهش، این پیامدها در سه سطح قابل بررسی است که عبارت‌اند از الف) فارغ‌التحصیلان شایسته که شاخص‌های آن عبارت‌اند از: مهارت‌های کاربردی فناوری‌های اطلاعاتی، مهارت‌های اطلاعاتی، مهارت مذاکره، مهارت تصمیم‌گیری، تداوم انگیزش، خودپنداره توانایی، عزت‌نفس، حل مسائل پیچیده، خودآگاهی، مشارکت فعالانه داشتن، هدفمندی، خود کارآمدی و مهارت ارتباطی (ب) توانایی بدنی فارغ‌التحصیلان که مؤلفه‌های آن عبارت‌اند از: افزایش تاب‌آوری، قدرت و استقامت عضلانی، استقامت قلبی و ریوی (ج) افزایش توان رزمی که مؤلفه‌های

آن عبارت‌اند از دانایی محوری و دانش‌بنیانی ارتقاء نظم و انضباط سازمانی، افزایش بهره‌وری سازمان و رضایت یگان‌های عملیاتی. با توجه به اینکه تاکنون پژوهش کیفی به روش داده بنیاد در خصوص پیشرفت تحصیلی در دانشگاه‌های آجا انجام نشده است شاخص‌های به‌دست آمده مطابق با ارزش‌ها و فرهنگ خاص دانشگاه‌های نظامی می‌باشد و با توجه به دشواری انجام مصاحبه با فرماندهان ارشد و رعایت برخی مصالح سازمانی توسط آنان پیشنهاد می‌شود این پژوهش در دانشگاه‌های دیگری انجام شود.

پیشنهاد‌های اجرایی

با توجه به پیش‌بینی ویژگی‌های تأثیرگذار بر پیشرفت تحصیلی شایسته است که نظام آموزشی نسبت به ایجاد و تقویت این ویژگی‌ها در بین دانشجویان اقدام کند.

برگزاری کلاس‌های آموزشی جهت بالندگی اساتید فراهم گردد.

اعطا تسهیلات مالی و حمایت‌های مقرراتی جهت تقویت فعالیت‌های پژوهشی برای دانشجویان و اساتید.

برگزاری دوره‌های آموزشی ویژه سواد رسانه‌ای، سواد اطلاعاتی، سواد فرهنگی، سواد اجتماعی و... برای دانشجویان.

تقویت انگیزه پژوهش از طریق فرصت مطالعاتی، شرکت در کنفرانس‌های بین‌المللی و... پیشنهاد می‌شود تا در مواقع بروز مشکلات از جمله افت تحصیلی از طرف استاد مشاور دانشجو عوامل خانوادگی فرد مورد توجه قرار گرفته و در صورت نیاز دانشجو به واحد مشاوره دانشجویی ارجاع گردد.

برگزاری دوره‌های آموزشی به منظور پرورش توانمندی‌های شناختی دانشجویان از جمله تفکر خلاق، هوش هیجانی، اعتماد به نفس، خودباوری

برگزاری برنامه‌های مهارت‌آموزی زندگی خانوادگی و اجتماعی و ترویج سبک زندگی

ایجاد شرایط و امکانات لازم برای تأمین معیشت و ارتقاء بنیه اقتصادی خانواده‌ها برای ایجاد

تصویر مثبت در جامعه

تسهیل استفاده دانشجویان از امکانات و خدمات رفاهی، تفریحی، ورزشی و آموزشی محتوای آموزشی متناسب با تغییرات و پیشرفت حاصله و نیاز سازمان بازنگری گردد. با توجه به دانشگاه سازمانی، نیاز است بر توسعه مهارت‌های فنی و تخصصی دانشجویان توجه شود و محتوای دوره‌های آنان نیز به جای توجه به مفاهیم عمومی بر مفاهیم تخصصی تأکید گردد. امکانات مربوط به آموزش، از جمله تکنولوژی‌ها و وسایل آموزشی و کمک آموزشی، دسترسی به اطلاعات علمی و تعامل آنان با مراکز علمی فراهم شود.

فهرست منابع:

- ابوالقاسمی، عباس (۱۳۹۰). ارتباط تاب‌آوری، استرس و خود کارآمدی با رضایت از زندگی در دانش‌آموزان دارای پیشرفت تحصیلی بالا و پایین. فصلنامه مطالعات روانشناسی، دوره ۷ شماره ۳، صفحه ۱۳۱-۱۵۲
- ارجمند سیاهپوش، اسحق؛ مقدس جعفری، محمدحسن و فریغلانی، محمد (۱۳۹۰). بررسی عوامل اجتماعی و فرهنگی مؤثر بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دوره متوسطه شهر شوش دانیال (ع)، فصلنامه جامعه‌شناسی مطالعات جوانان، سال دوم، شماره دوم، صفحات ۷-۲۰
- امین همایینی دمیرچی، داریوش مه‌ری، حسن محبوب ۱۳۹۵، عوامل مؤثر بر بالندگی اعضای هیات علمی در دانشگاه علوم و فنون هوایی شهید ستاری، فصلنامه مدیریت نظامی سال شانزدهم شماره ۱ ص ۲۹-۵۹
- صادقی موحد، فریبا؛ مولوی، پرویز؛ صمد زاده، مهدی؛ شهباززادگان، بیتا و یوسفی، کامل (۱۳۹۲). عوامل فردی و محیطی مؤثر بر پیشرفت تحصیلی دانشجویان پزشکی دانشگاه علوم پزشکی اردبیل. مجله سلامت و مراقبت، سال پانزدهم، شماره ۳، ص ۲۸-۵۰
- صادقی، جهانبخش، اژه ای، جواد، لواسانی، غلامعلی، عباس زاده، ناصر، ۱۳۹۶، بررسی پیشرفت تحصیلی دانشجویان دانشگاه افسری امام علی (ع) بر اساس سبک‌های تفکر، فصلنامه مدیریت نظامی، سال هفدهم، شماره بهار ص ۱-۲۸
- کشاوری، محسن؛ جعفری، احمد؛ سلحشور، مریم و وزیر، سید علی (۱۳۹۲). رابطه سبک‌های شناختی و ویژگی‌های شخصیتی با پیشرفت تحصیلی (مطالعه موردی: دانشگاه علوم پزشکی تهران)، مجله دانشگاه علوم پزشکی تربت حیدریه، شماره ۱، جلد ۱، صص: ۱۱-۱۹.

لواسانی، غلامعلی و درانی، کمال (۱۳۸۳). رابطه ویژگی‌های فردی و خانوادگی با پیشرفت تحصیلی دانشجویان روانشناسی و علوم تربیتی دانشگاه تهران. مجله روانشناسی و علوم تربیتی، سال سی و چهارم، شماره ۲. ص ۲۱-۱.

محبوب، حسن، مالک پور، داریوش، (۱۳۹۵)، بررسی رابطه میان سرمایه انسانی اعضای هیات علمی و پیشرفت تحصیلی دانشجویان در دانشگاه علوم و فنون هوایی شهید ستاری، فصلنامه مدیریت نظامی، سال شانزدهم، شماره ۲، ص ۹۲-۶۵

مقدمی، معصومه؛ رشیدی، ذوالفقار (۱۳۹۶). رابطه بین سبک‌های یادگیری با خلاقیت و پیشرفت تحصیلی دانشجویان مقطع کارشناسی ارشد گروه علوم تربیتی، روان شناسی و علوم اجتماعی واحد رودهن. فصلنامه علمی پژوهشی ابتکار و خلاقیت در علوم انسانی، دوره هفتم، شماره ۲، پاییز ۹۶، ص ۳۸-۱

میر کمالی، سید محمد و همکاران (۱۳۹۴). تعیین سلامت روان بر عملکرد تحصیلی دانشجویان، با میانجی گری انگیزش پیشرفت تحصیلی. فصلنامه دانش و پژوهش در روانشناسی کاربردی، سال شانزدهم، شماره ۲، تابستان ۱۳۹۴، ص ۱۲-۳۰

نریمانی، محمد؛ میری، میرنادر (۱۳۹۶). عوامل مؤثر بر موفقیت تحصیلی رتبه‌های برتر کنکور: نظریه زمینه‌ای. فصلنامه پژوهش در نظام‌های آموزشی، دوره ۱۱، شماره ۳۸، پاییز ۱۳۹۶، صفحه ۵۹-۷۹

نکاوند، مهراندخت؛ جعفری، پیروش؛ آراسته، حمیدرضا (۱۳۹۷). ارائه مدلی برای ارتقای اشتیاق تحصیلی دانشجویان علوم پزشکی، مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی، دی ۱۳۹۷، ۱۸(۴۹)/۴۴۶-۴۵۷

نوحی، سیمای؛ حسینی، سید مرتضی؛ رخساری زاده، حمید؛ صبوری، امین و علیشیری، غلامحسین (۱۳۹۱). بررسی انگیزه پیشرفت و رابطه آن با موفقیت تحصیلی در دانشجویان رشته‌های پزشکی، پرستاری و خدمات درمانی دانشگاه علوم پزشکی بقیه ا... مجله طب نظامی، ۱۴(۳): ۲۰۴-۲۰۰

فرامرزی، حمید، بهروزی، ناصر، فرزادی، فاطمه (۱۳۹۸)، رابطه پیشایندهای عواطف تحصیلی، هویت تحصیلی و اهداف پیشرفت تحصیلی با پیشرفت تحصیلی دانش آموزان مجله روان شناسی مدرسه، دوره ۸ شماره ۲/۱۱۲-۹۱ ص ۱۱۰، ۹۱

صفیان، مهدی، محمدی، موسوی، سید علی، صالح نژاد، سید عبدالله (۱۳۹۸)، مولفه ها و ویژگی های اخلاق حرفه ای استادان و اعضای هیات علمی دانشگاه های سازمانی، مدیریت اسلامی، سال ۲۷ شماره ۴ ص ۲۱-۴۹

فرهادی، علی، خیراندیش، مهدی، (۱۳۹۷)، آسیب شناسی نظام آموزشی در دانشگاه های سازمانی (یکی از دانشگاه های نیروهای مسلح)، فصلنامه آموزش در علوم انتظامی - سال پنجم / شماره ۱۷ / بهار ص ۱۵۴ - ۱۷۹

نقوی، رشید، مصدق خواه، مسعود، حسنی آهنگر، محمدرضا، احمدوند، علی محمد (۱۳۹۶)، ارائه مدل مفهومی سنجش عملکرد دانشگاه سازمانی با رویکرد ترکیبی کارت امتیازی توسعه یافته، پژوهش های مدیریت منابع انسانی، س نهم، ش ۲۷-۱، ۲۰-۱

Alonso, A. Peris, M. maurist, J. (۲۰۱۷). Cooperative and networkings Strategies in small business. Newyork: springer

Barajas C. A.(۲۰۱۳) group counseling curriculum using study skills to enhance academic achievement in middle school students. Master s thesis in school counseling. California state University.

Hongyu W, Tianji C. (۲۰۱۷)Parental involvement, adolescents' self-determined learning and academic achievement in Urban China, International Journal of Psychology; ۵۲(۱): ۵۸-۶۶.

Indreica ES, Cazan AM, Truta C. (۲۰۱۱)Effects of learning styles and time management on academic achievement. Procedia-Social and Behavioral Sciences. ۲۰۱۱; ۳۰: ۱۰۲-۱۰۹۶.

Kobal D. & Musek J. (۲۰۰۱) Self concept and academic achievement: Slovenia and France. Personality and individual differences. ۲۰۰۱; ۳۰: ۸۸۷-۸۹۹.

Kyung Ryung Kim, Eun Hee Seo (۲۰۱۸). The relationship between teacher efficacy and students' academic achievement: A meta-analysis, Social Behavior and Personality. an international journal. ۲۰۱۸; ۴۶(۴): ۵۲۹-۵۴۰.

Mousavi Davoudi SM & et al. (۲۰۱۸)The Impacts of Teacher's Efficacy and Motivation on Student's Academic Achievement in Science Education among Secondary and High School Students. EURASIA J. Math., Sci Tech. Ed. ۲۰۱۸; ۱۴(۶): ۲۳۵۳-۲۳۶۶.

Raquel Gilar-Corbi, Raquel Gilar-Corbi, Juan-Luis Castejón, Tarquino Sánchez,(۲۰۲۰) Sustainability ۲۰۲۰, ۱۲, ۹۷۹۸

Sudha S, Kavitha ES.(۲۰۱۶) the effect of social networking on students' academic performance: the perspective of faculty members of periyar university, salem].Library Philosophy and Practice (ejournal).۲۰۱۶: ۱۴۵۵.

